

Filmek — másik ágról

ORSZÁGOS AMATŐRFILM FESZTIVÁL SZÉKESFEHÉRVARON

A hasonló rendezvények az amatőrfilmes mozgalomban sokkal többet jelentenek, mint a szokásos fesztiválosodik: éves mérlegét adják a magyar amatőrfilmnek. A filmek nagy száma (hiszen az előzsűri még több mint másfélszáz filmet néz végig) — úgy-szólván — statisztikai postossággal is megrajzolja a tendenciákat, kifejezi az erővonalakat. Abból a mintegy félszáz filmből, ami aztán a „nagy” zsűri elé kerül a fesztiválon, már nemcsak az erővonalak, de az erőviszonyok is kitetszenek, így — megközelítőleg — teljes képet kapunk egyetlen esztendő amatőrfilmes terméséről.

Mindjárt az elején szögezzük le, az idei, 25-ik amatőrfilm fesztivál az elmúlt évek egyik legszínvonalasabb seregszemléje volt, a bemutatott filmek jelentős hányada egyszerűen feledtette az amatőr jelző (sokak szemében) pejoráló mellékzöngéjét.

Föltűnően nagy számban voltak jelen a fesztiválon olyan portréfilmek, amelyek egy-egy emberi sors fölillantásán keresztül némely — lassan kiveszőben levő — mesterség (vízimolnár, szíjgyártó, kötélverő stb.) bemutatását tűzték ki célul. Jegyezzük meg itt rögtön, hogy az amatőrök megformálási lehetőségét nagyon behatárolják azok a minták, amelyek hasonló tematikában a hivatalos filmesektől érkeznek (lásd: televízió, *Csak ülök és mesélek*). Úgy tetszik, eddig nem sikerült megtalálni azt az újszerű formát, amj ezt a „kettős portrét” (mester és mesterség) izgalmassá tudná tenni: a filmek kísértetiesen hasonlítanak egymásra (és előképeikre), képeket lehet áttenni — változtatás nélkül — egyikből a másikba. Ugyanakkor azonban, szinte kivétel nélkül, korrekt, mesterségbelileg pontos munkákról van szó.

Úgy véljük, az említett portréfil-

Baksa Tamás—Harmath Mária: Crescendo

meknek meg lehet találni a konkrét társadalmi funkcióját, hiszen jobbára eltűnőben levő mesterségek emlékét rögzítik. Azonban mégsem helyettesíthetik azokat — a publicisztikus fülhangú, vitatkozó és jobbító szándékú — dokumentumokat, amelyek korábban sokkalta súlyosabban, de tömegesebben is voltak jelen az amatőrfilmes fesztiválokon. Székesfehérváron a dokumentum visszaszorulásának lehattünk tanúi, és — ismerve a fesztiválok utáni módosulások természetét — nem nehéz megjósolni, hogy egyelőre nem is számíthatunk a műfaj megerősödésére. A kisjátékfilmek sikere — minden bizonnyal — ennek a műfajnak támogatását eredményezi az elkövetkező időkben.

A játékfilmek előretörését mutatja, hogy a nagydíjat ezúttal Baksa Tamás—Harmath Mária *Crescendo* című filmjének ítélte oda a zsüri. A film irodalmi alapanyagát Dino Buzzati azonos című novellája szolgáltatta. Az alkotók jó szemére, dramaturgiai érzékenységére vall, hogy az úgyszólván egyetlen szobabelsőben játszódó kétszemélyes kamaraműdrámában megtalálták az amatőrfilmes lehetőséget. Az pedig már a szerencsénk, hogy két ügyes színész állt rendelkezésükre, akik ezt el is tudták játszani. Filmjük nagyon visszafogottan, de egyúttal nagyon érzékenyen is van fényképezve: a képek tökéletesen hordozzák a vágyakozás szorongásos, fantazmagóriás hangulatát. A minden magyarázkodást, didaktikát mellőző vágás pedig egyenesen példászerű.

A díjazott filmek között még egy játékfilm szerepelt: Varjasi Tibor *Lélegzet* című filmje. Há a *Crescendo* erényei között a fekete-fehér film tökéletes kihasználását is meg kell említeni, akkor a *Lélegzet* esetében a színes film virtuóz alkalmazása sem maradhat figyelmen kívül. A film két részből áll: a második része — dramaturgiailag megoldatlan, nem köthető az elsőhöz — is igen szépen formált képileg, mégis az első rész izgalma, lélektani pontossága köti le a nézőt. Három lány várakozik (vagy csak képzeli?), és várakozásukban lassan kivetkőznek magukból: levészegednek, malackodnak, fojtott nemiségük exhibicionizmusként tör

Radocsay László: Titokban végbement csoda

fölszínre, majd rosszul lesznek. Mindebben az alkotó annyi feszültséget helyez el, hogy egy expresszionista festő életművéhez is elegendő lenne; ugyanakkor képileg mégis inkább Degas táncosnőit, Renoir életeli nőalakjait idézi. A képek formájának és tartalmának finom ellentéte mintegy arra az elragadó pszichológiai érzékenységre is utal, amely az egész filmet jellemzi. Kétségtelen, hogy a fesztivál egyik legígéretesebb alkotását láttuk a *Lélegzetben*.

Animációs filmet voltaképpen nem sokan csinálnak az amatőrfilmekek közül. Vannak azonban megszállottjai: közéjük tartozik Pásztor Ágnes, aki évről évre hozza saját filmjeit (általános iskolai tanítványai rajzolják — ő rendezzi) a bemutatók-

Meszlényi János: Madárljesztők

ra, és nagyon tudatos kísérletekkel közelít mind jobban céljához. A *Törökvilág* — úgy tetszik — a célba-érést jelentheti. A formailag, színézésében barokkosan gazdag film hűségesen őrzi — ha szorosabb kompozícióba fogja is — a gyerekrajok hamisítatlan báját, kedves groteskségét. Persze, hogy idillikus, Persze, hogy mesés szépségű — tiszta lelkek rácsodálkozása a világra, amelynek eseményei gyerekes élményeiken szűrődtek át.

Amfer Ferenc *A mártír* című báb-filmje viszont sokkal tételesebb, filozófikusabb. Hallatlan munkával terem agyagfigurái köré (szintúgy agyagból) városi miliót, és példásan is mozgatja remekül egyénített alakját. A csattanó gondosan előkészített: a máglyára ítélt mártír maradandó keményre ég, bírját elmossa az esőként rájuk zuhogó idő. Az autentikus megfogalmazott gondolati-erkölcsi igényesség a fesztivál egyik legmeggrázóbb élményévé avatta a filmet.

Raffináltabb — gondolatában, esz-közeiben egyaránt — Radocsay László *Titokban végbement csoda* című filmje, amely első pillantásra meglehetősen eklektikusnak tetszik, suggesztivitása viszont ezt is el tudja fogadtatni. Ha Freud a paranoiát a belső világnak a külső világra történő kivetítésében határozza meg, akkor ez a film kétségkívül paranoiás. Méghozzá a szürrealizmus paranoiája szintjén. Képzettársításai inkább érzelmileg követhetők, semmint logikailag. Legtöbbünkben talán az is „titok” marad, vajon miért is hatott ránk olyan erősen ez a kétségtelenül ígéretes film.

Az animációs filmek közül sikere volt még a *Kalit* című rövid, egyetlen poenra építő, de szimbolikusan önmagán jóval túlmutató rajzfilmnek (Kiss Károly alkotása), és Kovács János *Furcsa reggeljének*, amely a stopp-trükk lehetőségeinek kihasználásával mutatja be mindennapi tárgyaink lázadását (kézből kisikló szappan, mindent elborító szemét stb.). Ezekben a filmekben a gondolat dramaturgiailag is áttetszőbben jelentkezik, amellett, hogy igénytelenebb is az előzőkhöz viszonyítva. A technikai megvalósítás viszont ezúttal sem hagy kívánni valót.

Kovács Róbert filmje, a *Lelkész másodállásban* voltaképpen portré-film is lehetne, ám lényegét tekintve különbözik a fesztivál portréfilmjeitől. Abban ugyanis, hogy nem egyszerűen egy papról nyújt ismereteket, hanem — kimondva kimondatlan — arról a társadalmi változásról, amely országunkat jellemzi. Tulajdonképpen a cím nem pontos, a két szó közötti gondolatjel pontosíthatná. Egy lelkeszről beszél, aki a tsz-ben is dolgozik. Vagyis aki — hivatalát sem föladván — megkereste helyét falujában. És ez már általánosabb tétel, mint amik a portré-filmekben megfogalmazódnak. (Jegyezzük meg: Kovács egy másik filmje — *Falu a határszélen* — is publicista érzékenységről vall.)

Kovács Róbert is a dokumentum tágabb lehetőségeit kutatja, akár csak dr. Oláh Imre, akitől ismerői már megszokták a vitázó, szenvedélyes hangot. A *Produkciónak és hétköznapiak* a hortobágyi mutatványosdi anomáliáit vizsgálja hol a szatira távolságot tartó fegyverével, hol közelebről: elfogultan. Az elemzés helyét — mint alkotónknál annyiszor — a pamflet foglalja el, ami, sajnálatos módon, sokat elvesz a dolog hiteléből.

Természetesen arra nincs mód, hogy a fesztivál összes filmjéről beszámoljunk, de azért említést érdemelnek azok a szép és lírikus hangvételű etüdök is, amelyek ugyancsak jelentős sikert arattak. László Miklós *Nagyapámja* fényképezésével is kitént a szemle mezőnyéből. Meszlényi János pedig szinte képzőművészeti filmet készített a *Madárijesztőkről*.

Mivel egy fesztiválról számolunk be, illő, hogy a rendezés, a lebonyolítás erényeit is kiemeljük. Ilyen színvonalas vetítési technikára még nem volt példa az eddigi országos rendezvények történetében. A huszonötödiket — úgy látszik — ezáltal is jó emlékezettel soroljuk be a fesztiválok történetébe, miként az sem maradhat említetlen, hogy itt szerepelt először — igaz, csak bemutatóként — az új (amatőröknek mindenképpen az!) technika: a video. Rövidesen alighanem a hivatalos program is bővülni fog vele.

FÁBIÁN LÁSZLÓ